

ΘΡΑΚΙΚΗ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ

ΕΤΗΣΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

1897

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1897

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΡΑΙΔΕΣΤΟ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΥΤΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

KΑΙ άλλοτε έγένετο λόγος ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ περὶ υπάρξεως βιβλιοθήκης ἐκ χειρογράφων κωδήκων ἀρχαίων ἐν τῇ ἐν Ραιδεστῷ μητροπόλει καὶ σὺν αὐτῇ πρὸ ἐτῶν πυρποληθέντων, καὶ ἡδη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 30 τῆς 25 Ἀπριλίου φύλλῳ τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος» δ ἀξιότιμος κ. Ἐλευθέριος Γρ. Ταπεινὸς ποιεῖται μνείαν τῆς τοιαύτης βιβλιοθήκης ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθείσῃ ιστορικῇ διατριβῇ «Ἐκδρομῇ ἀπὸ Ραιδεστοῦ εἰς Μυριόφυτον». Ἡμην δεκαπενταετής τὴν ἡλικίαν ὅτε μετέβην εἰς τὴν ὁρθεῖσαν πόλιν Ραιδεστὸν τῷ 1840 κατὰ μάρτιον, ἔνθι διέμεινα μέχρι τοῦ 1844, κατοικήσας τρία ἔτη ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἐκείνη τριορώφῳ μητροπόλει παρὰ τῷ τότε μὲν ἐπισκόπῳ Κλαυδίου πόλεως, εἶτα δὲ μητροπολίτῃ Δρυϊνουπόλεως γενομένῳ, ἀειμνήστῳ κυρῷ Παντελεήμονι, ἐπιτρόπῳ τοῦ ἀστίμου Ἡρακλείας Διονυσίου, καὶ ἔξηκολούθουν τὰς σπουδάς μου παρὰ τοῖς ἀειμνήστοις διδασκάλοις Γερμανῷ ἱερομονάρχῳ Κεφαλλῆνι καὶ Κωνσταντίνῳ Χαρισιάδῃ Ἡπειρώτῃ, διαδοχικῶς διδάξασιν ἐν τῇ τῆς πόλεως ταύτης ἐλληνικῇ

σχελή. Δὲν θὰ λησμονήσω τὸν σοβαρὸν χρακτῆρα καὶ τὴν αὐστηρότητα ἐκπέρων, μάλιστα κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραδόσεως τοῦ μαθήματος, τοῦ μὲν ἔχοντος ἀπὸ τῆς χειρὸς ἀπηωρημένον βουνευρον, τοῦ δὲ τηρούντος παρ' ἑαυτῷ ἐπὶ τῆς ἐνώπιον αὔτοῦ τραπέζης ρόπαλον ὅζωτόν, ἀτινα σπανίως μέν, ἀλλὰ χρησίμως καὶ ἐποικοδομητικῶς ἐπιπτον ἐπὶ τῶν νώτων τῶν μαθητῶν ἐν περιπτώσει ἀγνοίας τοῦ μαθήματος ἦ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀταξίας αὐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν γράφω παρεκβατικῶς, μνησθεὶς ἡμερῶν εὐφροσύνων. Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὸ προκείμενον πληροφορῶ ὅτι ἡ μητροπολιτικὴ σίκια παραλίως ἐκτισμένη συνείχετο μετὰ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Παναγίας, ἔχοντος πρὸς ἀνατολὰς παρὰ τῇ θαλάσσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ζαχαρίου καὶ πρὸς δυσμὰς τὴν μητρόπολιν, ἀνεγερθεῖσαν ἐπὶ Γερασίμου Ἡρακλείας (1750 ὥς ἐλέγετο), εἶτα τὴν δόδον καὶ τὴν μετ' αὐτήν, πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ καταβαίνοντι πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐκτισμένην ἵεραν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Ρευματοκρατορίσσης μετὰ τοῦ παρακειμένου κήπου, ἐνῷ εὑρίσκετο ἔαρινὸν περίπτερον (κυρός) ἐπὶ τοῦ χείλους τετραγώνου μεγάλης δεξιαμενῆς. Ἐνθυμοῦμαι δὲ τοιούτην κυριακῆς ἦν ἐσπέρα ὑπερμεσοῦντος τοῦ 1842, καθ' ἣν ἐτελεῖτο γάμος εἰς οἰκίαν τινὰ καὶ ἔζητήθησαν αἱ ἀναγκαῖοῦσαι λαμπάδες παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τῆς ἐκκλησίας κ. Νικολάου Κρασᾶ. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀποθήκη τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν λαμπάδων ἦν ἐν τῷ ναῷ, δημιούργησαν τοῦ παγκαρίου, κάτωθεν τοῦ γυναικωνίτου, ἐφ' οὐ ἀστηρίζετο τὸ δάπεδον τοῦ συνοδικοῦ τῆς πρώτης ὄροφῆς τῆς μητροπόλεως, ἡνοίγη διὰ ταύτην τὴν αἵτίαν ἡ ἐκκλησία ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου ἦ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ (διότι τοῦτο οὐκ ἐγνώσθη ἀκριβῶς τότε), δύστις ἵνα ἐν τῷ σκότει διακρίνῃ τὰς δέσμας τῶν λαμπάδων ἡναψε τμῆμα κηρίου, ἐπικολλήσας

αὐτὸς εἰς τὴν ἐκ σανίδων πλευρὰν τῆς ἀποθήκης, ὅπερ ἐν τῇ ἀναχωρήσει ἐλησμόνησε νὰ σείσῃ. Ἐκ τούτου διέδθη τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν τῷ ιερῷ ναῷ τὸ πῦρ, οὔτινος τὴν ἀπαισίαν λάμψιν καὶ βαθμηδὸν ἀνάπτυξιν ἀλιεῖς ἐκ τῆς θαλάσσης ἰδόντες, ἔσπευσαν εἰδοποιῆσαι τοὺς κατοίκους, οἵτινες ἔδραμον μὲν ἀθρόοι εἰς τὸν τόπον τοῦ κινδύνου, ἀλλ᾽ ἦν ἡδη ἀργά, διότι, καίπερ ἀνοιγείσης τῆς θύρας, ἡ ἐκκλησία ἦν ἀπρόσιτος ἐνεκα τοῦ πνιγηροῦ καπνοῦ καὶ τῶν ὀλονέν αὐξανούσων φλογῶν, αἵτινες ἐν ἀκαρεῖ διαδοθεῖσαι καὶ εἰς τὸν μητροπολιτικὸν οἶκον, περιεκύλωσαν σύμπαν τὸ οἰκοδόμημα, ἀποτεφρώθεν, ως ἀπετεφρώθη καὶ ὁ ιερὸς ναὸς καὶ πᾶσα ἡ αὐτόθι συνοικία, χωρὶς νὰ ἀνυηθῶσιν αἱ οἰκογένειαι νὰ διασώσωσι τὰ σκεύη καὶ τὰ ἔπιπλα αὐτῶν, ἐκτὸς ἵσως ἀσημάντων τιγῶν πραγμάτων· τοῦθ' ὅπερ συνέβη καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἥς μόνον τὸ ἐν χρήσει κατὰ τὰς ἑορτὰς ἀργυρότευκτον Εὐαγγέλιον μετὰ τοῦ ιεροῦ δισκοποτηρίου διέσωσεν ὁ γηραιὸς ἀρχιμανδρίτης Ζαχαρίας κινδυνεύσας τὴν ζωήν, θίστι ἐν τῇ ἑξάδῳ φέρει τὸν ιεροῦ βήματος ἔπεσεν ἐξ ἀσφυξίας ἐπὶ τοῦ ἑδάφους, οἱ δὲ κατόπιν αὐτοῦ εἰσελθόντες ἐν τῷ ναῷ προσκύψαντες εἰς τὸ σῶμα, ἤννοησαν αὐτὸν καὶ ἑξήγαγον.

Οἱ ἀείμνηστος ἐπίσκοπος Κλαυδίουπόλεως Παντελεήμων ἀπῆν τότε εἰς τὰ μέρη Κεσάνης καὶ Χαριόυπόλεως περιοδεύων, ὅπου τὴν προτεραίαν κατὰ σύμπτωσιν εἶχε σταλῆ καὶ ὁ γηραιὸς καὶ ἀρχαῖος τῆς μητροπόλεως εύταξίας Κύρος, ἀποκομίζων αὐτῷ γράμματα, ἐγὼ δὲ μεθ' ἔγος ἐτέρου παιδὸς διητήκου μου καὶ τῆς γηραιᾶς ὑπηρετρίας μόλις ἑξήλθομεν τῆς μητροπόλεως σωθέντες ἐκ τῶν φλογῶν καὶ κατεφύγομεν εἰς τὸν εἰρημένον κῆπον, ἐνῷ ἐκείτο ἡ ἔαρινὴ αἴθουσα, ἥτις ἀκολούθως μετὰ τριῶν δωματίων ἐκ τοῦ προχείρου κτισθέντων, ἐν τῇ γωνίᾳ, εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου,

κατέστη ή διαρκής τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἡμῶν κατοικία. Ὁ ἀποτεφρωθεὶς μητροπολιτικὸς οἶκος ἦν, ως εἰρηται, τριώροφος, ἔχων ἐντὸς καὶ λουτρὸν ἐν ἀγρηστίᾳ μένον, ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἐκάστης ὄροφῆς τὸ δάπεδον ἔφερε τὰς ἀναγκαιούσας αἰθούσας καὶ δωμάτια· τῆς δὲ τρίτης ὄροφῆς αἱθουσαν μεγάλην καὶ τέσσαρα δωμάτια καλῶς διεσκευασμένα καὶ ἀπηρτισμένα, ἔτι δὲ καὶ τὸν λεγόμενον αὐχρυσοῦν ὄνδραν κομψὸν καὶ εὐρύχωρον ἀναλόγως, χρησιμεύοντα ως συνοδεῖκὸν καὶ εἰς ὑποδοχάς· τούτου η ὄροφὴ οὖσα ἐκ σανίδων μαύρου ξύλου καρύας παρίστανε παντὸς εἴδους ἀνθηὴν πολλοῖς κεχρυσωμένα, καὶ κλήματα φέροντα βότρυας καὶ ἐπ' αὐτῶν καθήμενα πτηνά, ἀτιναὶ ἡ ἔθνικὴ φιλοτιμία καὶ ἡ φιλοκαλία τῶν τὴν δαπάνην χορηγησάντων ἥθελησεν, ἡ δὲ καλαισθησία τοῦ γλύπτου ὑπηγόρευσε τῇ σμίλῃ. Μετὰ καὶ τὴν ὄροφὴν ταύτην ἥσαν δύω ἔτι μικρὰ δωμάτια, ἐν ἐνὶ τῶν δποίων, ως ἐνθυμοῦμαι, εὐρίσκετο ὡοειδῆς κάλαθος (σεπέτ), ὑπὸ δέρματος μαύρου ἔξωθεν κεκαλυμμένος, ἐνῷ ἥσαν ἐναποτεθειμένα δέκα ἕως δώδεκα, τὰ μὲν ἐκ μεμβράνης, τὰ δὲ ἐκ παπύρου καὶ χάρτου ἀρχαῖα χειρόγραφα βιβλία τῆς Ἱερᾶς ἀκολουθίας, οἷον Εὐαγγέλια, Μηναῖα, καὶ λοιπὰ τοιαῦτα ἐκκλησιαστικῆς ὅλης, καὶ τῇ προσευχῇ χρήσιμα, ἀτιναὶ μετὰ τοῦ οἰκοδομήματος τῆς μητροπόλεως ἔξηφάνισεν ἡ φοβερὰ ἐκείνη πυρκαϊά. Τούτων γοῦν οὕτως ἐχόντων, ἡ ὑπό τινων λογίων ἀναφερομένη ως ἔξι ἑκατὸν ἑδομήκοντα καὶ ἐνὸς κωδῆκων συγκειμένη βιβλιοθήκη τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας μὴ καταστραφεῖσα κατὰ τὴν πανολεθρίαν ἐκείνην τοῦ 1842, κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν διεσπάρη, τὰ δὲ τεύχη αὐτῆς ἵσως εὐρίσκονται εἴτ' ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἐν μιᾷ βιβλιοθήκῃ ἐν Ἀνατολῇ ἢ ἐν τῇ Δύσει, εἴτ' ἐσκορπισμένα εἰς διαφόρους τοιαύτας οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν

τῇ ἐν Ραιδεστῷ μητροπόλει τοῦ Ἡρακλείας, οὐδὲ ἐν τῇ τοιαύτῃ τῇ ἐν τῇ πόλει τῆς Ἡρακλείας Θράκης οὔσῃ, ἐν ἦ ὁ γράφων ταῦτα ἀπελθὼν καὶ διατρίψας τῷ 1844 ἐπὶ δεκαπέντε περίπου ἡμέρας οὐδένα χειρόγραφον κώδηκα εἶδον, ὃς καλῶς ἐνθυμοῦμαι.

Ἐν Ἀμισῷ τῇ 5 Μαΐου 1890.

† Ὁ Ἀμασείας ΑΝΘΙΜΟΣ ΑΛΕΞΟΥΔΗΣ
[Μαδύτιος]

*Ἐπιθι τὰ περὶ τῆς ἐν Ραιδεστῷ βιβλιοθήκης ὑπὸ τοῦ Ἀρ. Παπαδοπούλου Κεραμέως ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ IZ' τόμου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐκτεθειμένα.

Σ. Σ.

